

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний авіаційний університет

**Л.В. Пазюра
Н.М. Зверевич
О.О. Новікова**

**УКРАЇНСЬКА МОВА
Тексти для читання**

Практикум

Київ 2009

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний авіаційний університет

Л.В. Пазюра
Н.М. Зверевич
О.О. Новікова

УКРАЇНСЬКА МОВА
Тексти для читання

Практикум

Київ 2009

УДК 811.161.2 (076.5)

ББК Ш141.14я7

П 128

Автори: Пазюра Л.В., Зверевич Н.М., Новікова О.О.

Рецензенти: *Летюча Л.П.* – канд. філол. наук, доц., доцент кафедри теорії та методики навчання іноземних мов Інституту мов та літератури Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди; *Цвірова Т.Д.* – канд. педагог. наук, доцент кафедри сучасних Європейських мов, зав. відділення довузівської підготовки іноземних громадян КНТЕУ; *Ковтун О.В.* – канд. педагог. наук, доц., доцент кафедри англійської філології та перекладу Гуманітарного інституту НАУ.

Затверджено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету по роботі з іноземними студентами «__»_____2009 р.

П 128 Пазюра Л.В., Зверевич Н.М., Новікова О.О.

Українська мова. Тексти для читання: практикум / **Пазюра Л.В., Зверевич Н.М., Новікова О.О.** - К.: НАУ, 2009. - __ с.

Містить адаптовані тексти біографічного характеру, в яких розповідається про головні події та досягнення життя видатних письменників, діячів науки та техніки України, а також тексти, які відображають реалії української культури.

Для студентів-іноземців початкового етапу навчання.

УДК 811.161.2 (076.5)

ББК Ш141.14я7

© Л.В. Пазюра, Н.М. Зверевич,
О.О. Новікова, 2009

ЗМІСТ

Передмова	4
Тема «Студентське життя»	
Урок 1	5
Урок 2	6
Урок 3	8
Урок 4	10
Тема «Авіація та космос»	
Урок 1	12
Урок 2	14
Урок 3	17
Тема «Українська та світова література»	
Урок 1	19
Урок 2	22
Урок 3	23
Урок 4	26
Урок 5	29
Урок 6	30
Урок 7	31
Урок 8	33
Тема «Наука та науковці»	
Урок 1	36
Урок 2	38
Тема «Звичаї та традиції українського народу»	
Урок 1	41
Урок 2	43
Урок 3	45
Урок 4	47
Урок 5	49
Тема «Київ»	
Урок 1	52
Урок 2	54
Тема «Спорт»	
Урок 1	56
Тема «Народна мудрість»	
Урок 1	58
Урок 2	59

Передмова

Даний практикум призначений для студентів-іноземців, які вивчаються українську мову на підготовчому відділенні.

Мета практикуму – надати студентам-іноземцям країнознавчу та культурологічну інформацію про Україну, забезпечити їм комунікацію у соціально-культурній сфері, підвищити їх мовленнєву культуру.

У посібник включені невеликі тексти біографічного характеру, в яких розповідається про головні події та досягнення життя видатних письменників, діячів науки та техніки України, а також тексти, які відображають реалії української культури. Тексти супроводжуються передтекстовими та післятекстовими завданнями, мета яких – допомогти іноземним студентам зрозуміти лексичне значення незнайомих слів і словосполучень, граматичну форму слів у реченні, зорієнтуватися у смисловій організації тексту. Така структура подання матеріалу спрямована на контроль розуміння тексту та підготовку до монологічного висловлювання, тематичної бесіди за текстом або за проблемами, що у ньому порушені.

Загалом практикум розрахований на роботу під керівництвом викладача, але наявність тексту, до якого можна звертатися у процесі виконання вправ, дає можливість студентам виконувати завдання самостійно.

Тема «Студентське життя»

Урок 1

Завдання 1. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Молодший $\neq$ старший, гарний $\neq$ поганий.

Завдання 2. Скажіть, де працюють ці люди.

Інженер, артист, економіст, фотограф, перекладач, домогосподарка.

Слова для довідок: завод, театр, банк, фотостудія, посольство, дім.

Завдання 3. Прочитайте текст.

Марта

Мене звуть Марта. Я студентка. Зараз я живу й вчуся в Києві. Познайомтеся, це моя сім'я. Ось мій тато. Його звуть Віктор. Мій тато інженер. Він працює на заводі. А це моя мама. Її звуть Маргарита. Вона не працює. Вона домогосподарка.

Моя старша сестра артистка. Вона працює в театрі. Вона заміжня. Її чоловік економіст. Він працює в банку. А це їхні діти: син і дочка. Вони вчаться в школі.

Це мій молодший брат. Він ще не одружений. Він працює у фотостудії. Мій брат гарний фотограф.

А це ... мій чоловік Карлос. Так, так, я заміжня. Карлос працює в Києві, у посольстві. Він перекладач. Карлос прекрасно говорить іспанською, англійською та українською мовами. Наша сім'я невелика й дуже дружна.

Завдання 4. Замініть виділені слова на антоніми.

Мій *старший* брат інженер. Мій друг *погано* розуміє українському.

Завдання 5. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

Мій тато працює ... . Моя старша сестра працює ... . Її чоловік працює ... . Їхні діти вчаться ... . Мій молодший брат працює ... . Карлос працює ... . Карлос говорить ... .

Завдання 6. Складіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Завод, тато, працювати, мій, на.
2. Брат, фотостудія, мій, працювати, в, молодший.
3. Школа, син, в, учитися, дочка, і.

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Марта студентка?
2. Де вона живе й учиться?
3. Як звуть її тата?
4. Мама Марти працює?
5. Старша сестра Марти заміжня?
6. У Марти є молодший брат?
7. Чоловік Марти говорить українською мовою?

Завдання 8. Покажіть фотографії вашої родини та розкажіть про її склад, про професії родичів.

Урок 2

Завдання 1. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Втратити $\neq$ знайти, багато $\neq$ мало, забути $\neq$ згадати, великий $\neq$ малий.

Завдання 2. Поставте іменники у множині.

Іноземець, місяць, аудиторія, підручник, універмаг, книгарня, книга, поверх, місто, друг, фотографія.

Завдання 3. Прочитайте текст.

Серкан

Серкан – іноземець. Він приїхав з Туреччини. Серкан живе в Києві тільки місяць і ще погано говорить українською мовою. Він учить на курсах української мови. Щодня він багато займається в аудиторії й вдома: вчить нові слова, повторює граматику, пише вправи. Навіть у метро він читає підручник української мови.

А вчора Серкан втратив цей підручник. Серкан не знає, де він забув книгу: може бути, в аудиторії, у парку, у метро... Що робити? Де можна купити підручник української мови?

Серкан знає, що в Києві є різні магазини. У магазині «Продукти» можна купити м'ясо, рибу, молоко. Одяг, взуття, сувеніри, годинники ви можете купити в універмазі. А підручник української мови, звичайно, можна купити в книгарні. На Хрещатику є велика книгарня. Вона відкривається о 9 годині, а закривається о 20 годині. Тут можна купити різні книги, підручники, словники, карти, листівки.

Серкан довго був у магазині. На першому поверсі він купив гарні листівки й фотографії Києва й українсько-англійський словник. На другому поверсі Серкан купив карту міста й новий цікавий детектив. Він прийшов з магазину додому о п'ятій годині.

Увечері прийшли друзі Серкана – студенти університету. Серкан і його друзі із задоволенням дивилися листівки й фотографії, читали детектив.

Потім Серкан хотів робити домашнє завдання, але... він забув купити підручник української мови.

Завдання 4. Замініть виділені слова на антоніми.

Студент *втратив* свій словник. Анна завжди *багато* займається. Антон *забув* нові слова. В університеті є *велика* бібліотека.

Завдання 5. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Серкан добре говорить українською мовою.	так	ні
2. Він учить на курсах української мови.	так	ні
3. Серкан втратив підручник математики.	так	ні
4. В універмазі можна купити підручники й словники.	так	ні

5. Серкан прийшов з аптеки о 17 годині.	так	ні
6. Увечері Серкан робив домашнє завдання.	так	ні

Завдання 6. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

Серкан приїхав ... . Він учитьсЯ ... . Щодня Серкан ... . Учора він загубив ... . У книгарні можна купити ... . Серкан купив ... . Серкан прийшов ... . Увечері Серкан і його друзі ... .

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такий Серкан?
2. Звідки він приїхав?
3. Як він говорить українською мовою?
4. Що робить Серкан щодня?
5. Де Серкан загубив підручник української мови?
6. Які магазини є в Києві й що там можна купити?
7. Чому Серкан не робив домашнє завдання?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 3

Завдання 1. Поставте слова у множині.

Друг, кімната, день, година, хвилина, записка.

Завдання 2. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Петро і Віктор живуть в (одна кімната).
2. Якось ввечері Петро написав (записка).
3. Розбуди мене о 6 (година).
4. О 7 годині я маю бути на (вокзал).
5. На столі лежали 2 (записка).

Завдання 3. Прочитайте текст.

Петро і Віктор друзі. Вони живуть в одній кімнаті. Один раз вони посварились і декілька днів не розмовляли. Якось ввечері Петро написав записку: «Вікторе, розбуди мене о 6 годині або о 6 го-

дині 15 хвилин, бо о 7 годині я маю бути на вокзалі. О 7 годині 10 хвилин приходить поїзд». Коли Петро вранці прокинувся, було вже 8 годин 40 хвилин. На столі лежали дві записки. У одній записці Віктор написав: «Петре, прокидайся! Зараз 6 година». У іншій записці він написав: «Чому ти не встаєш? Вже 6 година 15 хвилин».

Завдання 4. Складіть речення з дієсловами.

Жити, розмовляти, написати, розбудити.

Завдання 5. Складіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Вони, жити, в, одна, кімната.
2. Декілька, день, друзі, не, розмовляти.
3. Розбудити, я, о, 6, година.
4. О, 7, година, я, мати, бути, на, вокзал.
5. У, інша, записка, Віктор, написати: «Чому, ти, не, вставати?».

Завдання 6. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Петро і Віктор брати.	так	ні
2. Вони живуть у різних містах.	так	ні
3. Один раз вони посварилися.	так	ні
4. Якось Петро написав вірші.	так	ні
5. Коли Петро прокинувся, був вже вечір.	так	ні
6. На столі лежав торт.	так	ні

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Чому Петро і Віктор декілька днів не розмовляли?
2. Що написав Петро?
3. Чого Петро повинен був встати рано?
4. О котрій годині Петро мав бути на вокзалі?
5. Коли повинен приїхати поїзд?
6. Скільки було часу, коли Віктор написав записку?
7. Що написав Віктор у другій записці?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 4

Завдання 1. Поставте іменники у множині.

Студент, місяць, завдання, слово, помилка, університет.

Завдання 2. Прочитайте текст.

Як повинні займатися студенти

Мене звать Хасан. Я студент НАУ. Наша група займається вже один місяць. Ми відпочиваємо в суботу й неділю. Ми повинні багато займатися вдома, тому що щодня в нас велике домашнє завдання. Я добре знаю, як я повинен займатися.

Щодня вдома я повинен учити нові слова, повторювати старі. Коли вдома я вчу нове слово, я повинен писати це слово багато разів. Коли після занять я слухаю магнітофон, я повинен повторювати, що говорить диктор. Коли я виправляю помилки, я повинен писати не одне слово, а все речення. Якщо я не був на заняттях, я повинен довідатися, що студенти вчили і яке домашнє завдання.

А ви добре знаєте, як ви повинні готувати домашнє завдання?

Завдання 3. Складіть речення з дієсловами.

Займатися, відпочивати, учити, писати, повторювати.

Завдання 4. Складіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Я, звать, Хасан.
2. Ми, відпочивати, в, субота, та, неділя.

Завдання 5. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Я студент ... .
2. Ми повинні багато займатися ... .
3. Я добре знаю, як я повинен ... .
4. Щодня вдома я повинен учити ... .
5. Коли я виправляю помилки, я повинен писати ... .

Завдання 6. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Студента звать Хасан.	так	ні
2. Його група займається один рік.	так	ні
3. Студенти відпочивають весь тиждень.	так	ні
4. Коли вдома Хасан вчить нове слово, він повинен співати.	так	ні
5. Якщо Хасан не був на заняттях, він повинен зателефонувати другу.	так	ні

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

Завдання 8. Перекажіть текст.

Тема «Авіація та космос»

Урок 1

Завдання 1. Запам'ятайте, як утворюються складні слова.
Повітроплавання, довгоочікуваний, післявоєнний.

Завдання 2. Доберіть іменники до прикметників.

Зразок: вищий – вищий пілотаж.

Повітряний, вертикальний, горизонтальний, замкнений.

Слова для довідок: куля, площа, положення, крива.

Завдання 3. Прочитайте текст.

П.М. Нестеров (1887-1914)

Петро Миколайович Нестеров – військовий льотчик, основоположник вищого пілотажу в Росії. Він перший у світі показав, що літак може вільно маневрувати в повітрі.

У дитинстві Петро цікавився книжками та журналами про авіацію і повітроплавання, мріяв стати льотчиком. Нестеров будував та запускав моделі планерів, піднімався у повітря на повітряній кулі, спостерігав за польотом птахів.

У 1912 році П.М. Нестеров закінчив авіаційну школу. У 1913 році він дістав звання військового льотчика.

На той час було багато повітряних аварій. Найнебезпечнішим вважався крен. Нестеров розумів, що треба змінити техніку керування літаком. Він збудував великий планер, на якому успішно здійснював польоти. В результаті досліджень Нестеров дійшов висновку, що крен літака не є небезпечним, якщо кут крену відповідає крутизні повороту. Він повірив у можливість виконання кренів, віражів, польоту у вертикальній площині.

Більшість авіаторів твердили, що тільки горизонтальне положення безпечно для польоту літака. Але Нестеров вирішив доказати, що справжній льотчик повинен керувати літаком при будь-яких положеннях, що літак може вільно маневрувати у повітрі.

П.М. Нестеров наполегливо працював. Він креслив, малював, обчислював, складав таблиці, виконував на літаку різні фігури.

Він готувався до здійснення замкненої кривої у вертикальній площині. І ось прийшов довгоочікуваний день. 27 серпня 1913 року

над Київським аеродромом безстрашний льотчик вперше в історії виконав свою славнозвісну «мертву петлю», яка стала називатися «петлею Нестерова».

Під керівництвом Нестерова була створена перша у світі школа льотчиків, в якій опановували нову техніку пілотування. Цей досвід розповсюдився по всій Росії. Російські льотчики навчилися виконувати складні фігури. Щоб продовжувати дослідження, Нестеров сконструював і розпочав будувати свій літак. Він мріяв про нові двигуни та нові швидкості. Але молодий конструктор не закінчив будування свого літака. Почалася перша світова війна, і Нестеров пішов на фронт.

Там він став чудовим командиром, але його польоти тривали недовго. Він встиг здійснити тільки 7 бойових вилітів. 26 серпня 1914 року він піднявся у повітря в останній раз. У той час на літаках не було зброї. Щоб знищити ворожий літак, Нестеров вдарив по ньому колесами своєї машини, збив його, але загинув сам. Нестеров був першим, хто здійснив повітряний таран.

Життя Нестерова є символом мужності, хоробрості, героїзму.

Кращі льотчики продовжували традиції Нестерова. Новий прийом повітряного бою – таран успішно вживався льотчиками в роки Великої Вітчизняної війни. А в післявоєнні роки радянськими льотчиками була засвоєна техніка вищого пілотажу на реактивних літаках.

Завдання 4. Складіть речення з дієсловами.

Запускати, спостерігати, опанувати, конструювати.

Завдання 5. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Нестеров перший у світі показав, що літак може... .
2. У дитинстві Петро мріяв стати ... .
3. Петро Миколайович розумів, що треба змінити ... .
4. Нестеров вирішив доказати, що літак може ... .
5. 27 серпня 1913 року безстрашний льотчик вперше в історії виконав... .
6. Щоб знищити ворожий літак, Нестеров ... .
7. Життя Нестерова є символом ... .

Завдання 6. Складіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Нестеров, будувати, та, запускати, модель, планер.
2. На, той, час, бути, багато, повітряний, аварія.
3. Петро Миколайович, креслити, малювати, обчислювати.
4. Школа, Нестеров, опанувати, новий, техніка, пілотування.
5. Нестеров, ставати, основоположник, вищий, пілотаж.

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Ким був Петро Миколайович Нестеров?
2. Що він показав перший у світі?
3. В яку можливість повірив льотчик?
4. До чого готувався Нестеров?
5. Про що мріяв молодий конструктор?
6. Коли Нестеров піднявся в повітря в останній раз?
7. Символом чого є життя Несторова?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 2

Завдання 1. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Любити $\neq$ ненавидіти; молодий $\neq$ старий; багато $\neq$ мало; розпочати $\neq$ закінчити.

Завдання 2. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Герман Тітов народився (11 вересня 1935 рік) у сім'ї (вчитель).
2. Батько (майбутній космонавт) викладав російську мову та літературу в (школа).
3. Герман дуже любив (астрономія).
4. Коли Герман дізнався про польоти, то вирішив стати (космонавт).
6. Він полетів у (космос) (6 серпня 1961 рік).

Завдання 3. Прочитайте текст.

Другий політ у космос

6 серпня 1961 року радіо повідомило про політ у космос Германа Тітова. Це був другий космічний політ.

Герман Тітов знаходився в космосі 25 годин.

Космонавт Тітов народився 11 вересня 1935 року в сім'ї вчителя. Його батько викладав російську мову та літературу в школі. Дитинство Германа пройшло в селі. Він любив літературу, багато читав, сам писав вірші, займався спортом. Дуже цікавився астрономією і мріяв про ті часи, коли людина полетить на інші планети.

Герман часто думав про те, ким він буде, коли закінчить школу. Та найбільше він хотів літати, тому вирішив вступити до авіаційної школи. Після закінчення авіашколи він став військовим льотчиком.

Молодий офіцер Тітов багато працював. Він дуже любив свою спеціальність. Літав за будь-якої погоди, удень і вночі, узимку і влітку. Багато займався, тому був не тільки льотчиком, але й інженером.

Коли Герман дізнався про перші польоти штучних супутників Землі, він зрозумів, що скоро людина полетить в космос. І він вирішив стати космонавтом. Тоді ж Герман вступає до школи льотчиків-космонавтів. Як і всі інші космонавти, він серйозно готувався до польоту в космос: вивчав апаратуру космічного корабля, вчився керувати космічним кораблем, кожного дня займався спортом.

І нарешті настав той день, коли Тітов полетів у космос. Це сталося 6 серпня 1961 року. Коли Тітов був у космосі, радіо всього світу сповіщало про його політ.

Завдання 4. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Герман Тітов першим полетів у космос.	так	ні
2. Дитинство Тітова пройшло в селі.	так	ні
3. Він любив літературу, багато читав.	так	ні
4. Після закінчення авіашколи Тітов став конструктором.	так	ні
5. Тітов вирішив стати космонавтом.	так	ні

Завдання 5. Вставте потрібне дієслово в минулому часі. Використовуйте слова для довідок.

1. Його батько ... російську мову та літературу в школі.
2. Тітов ... літературу.
3. Він дуже ... астрономією.
4. Герман Тітов ... апаратуру космічного корабля.
5. Кожного дня ... спортом.

Слова для довідок: цікавитися, вивчати, викладати, любити, займатися.

Завдання 6. Складіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Тітов, в, школа, вивчати, космічний, апаратура.
2. Молодий, офіцер, зрозуміти, що, людина, полетіти, в, космос.

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли та в якій сім'ї народився Герман Тітов?
2. Де пройшло дитинство Германа?
3. Чим він цікавився в дитинстві?
4. Ким вирішив стати Тітов після закінчення школи?
5. До чого серйозно готувався Тітов?
6. Коли здійснив свій політ Герман Тітов?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 3

Завдання 1. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Добре $\neq$ погано, новий $\neq$ старий, розпочинатися $\neq$ закінчуватися.

Завдання 2. Запам'ятайте однокореневі слова.

Мріяти – мрія, вступати – вступ, випробовувати – випробування, приземлитися – приземлення.

Завдання 3. Доберіть прикметники до іменників.

Зразок: університет – авіаційний університет.

Училище, пілот, інженер, корабель.

Слова для довідок: льотний, здібний, прекрасний, новий.

Завдання 4. Прочитайте текст.

В.М. Комаров (1927-1967)

Національний авіаційний університет знаходиться на проспекті космонавта Комарова. Хто ж такий космонавт Володимир Комаров?

Володимир Михайлович Комаров народився 1927 року в Росії в родині інженера. 1934 року він пішов до школи. Навчався Володимир добре, йому подобалася математика, фізика, астрономія. Мріяв стати пілотом. Після закінчення школи він вступив до льотного училища. Там він вивчав вищу математику, аеродинаміку та інші точні науки.

Потім Володимир Михайлович служив в армії, був пілотом-випробувачем. В армії він вирішив стати пілотом-інженером, тому вступив до Військової академії. У 1961 році в космос полетіла перша людина Землі – Юрій Гагарін. Розпочалася ера вивчення космосу. І Комарова, прекрасного пілота і здібного інженера, запросили в Центр підготовки космонавтів.

1964 року він полетів у космос на кораблі «Восход». Це був перший груповий політ. Комаров був командиром корабля.

У 1967 році він полетів у космос на новому кораблі, провів усі необхідні експерименти, перевірів роботу нового корабля, але під час приземлення корабля В. Комаров загинув.

Завдання 5. Замініть виділені слова на антоніми.

Мій друг *добре* вчиться. В тексті було багато *нових* слів. В цьому році весна *розпочалася* рано.

Завдання 6. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Національний авіаційний університет знаходиться ... .
2. Навчався Володимир добре, йому подобалася ... .
3. В льотному училищі він вивчав ... .
4. В армії Володимир вирішив стати ... .
5. У 1961 році розпочалася ера ... .
6. 1964 року Комаров полетів ... .
7. На новому кораблі Володимир Михайлович під час приземлення ... .

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Де знаходиться Національний авіаційний університет?
2. Коли й в якій родині народився Володимир Михайлович Комаров?
3. Ким мріяв стати Володимир?
4. Яка ера розпочалася, коли полетів в космос Юрій Гагарін?
5. В якому році полетів Володимир Михайлович в космос вперше?
6. Що сталося під час приземлення корабля в 1967 році?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Тема «Українська та світова література»

Урок 1

Завдання 1. Утворіть віддієслівні іменники.

Зразок: Навчатися – навчання.

Працювати, читати, допомагати, забороняти.

Завдання 2. Поставте слова у словосполученнях у множині.

Зразок: Молодий хлопець – молоді хлопці.

Біла ніч, чудовий палац, талановитий поет, відомий художник, улюблений учень.

Завдання 3. Доберіть прикметники до іменників. Використовуйте слова для довідок.

Дитинство, поет, народ, сім'я, палаці, хлопець, художник, учень.

Слова для довідок: улюблений, відомий, талановитий, бідна, молодий, чудові, український, важке.

Завдання 4. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Шевченко народився в (невелике українське село) в бідній сім'ї.
2. Він малював на (двері), на (стіни), на (земля).
3. Сошенкові сподобався (молодий, талановитий хлопець).
4. Шевченко займався (філософія, фізика, історія).
5. Він писав про (рідна Україна), про її (природа).
6. У 1844 (рік) він закінчив (Академія мистецтв).
7. В Україні він працював (вчитель) малювання в (Київський університет).
8. Український народ пишається (свій геній).

Завдання 5. Прочитайте текст.

Т.Г. Шевченко (1814-1861)

Тарас Григорович Шевченко – великий український поет, художник, демократ.

Т.Г. Шевченко народився 9 березня 1814 року в невеликому українському селі в бідній сім'ї.

Дитинство поета було дуже важким. Коли йому було 9 років, померла мати, а через два роки помер батько.

Маленький Тарас пішов служити до пана. Йому дуже хотілося багато знати. Він сам навчився писати і читати у сільського вчителя. Дуже любив малювати і малював скрізь, де міг: на дверях, на стінах, на землі. У 1831 році Тарас разом із паном приїздить до Петербурга. Там він почав професійно навчатися малюванню.

Молодий хлопець закохався в Петербург. Він милувався його красою, його білими ночами, його чудовими палацами й парками. Вдень він працював, а вечорами ходив до Літнього саду малювати з натури.

Одного вечора Тарас зустрів там художника Сошенка. Сошенкові сподобався молодий, талановитий хлопець і він познайомив Тараса з відомими петербурзькими художниками і письменниками. Друзі вирішили заплатити панові, щоб Тарас був вільною людиною. У 24 роки Т. Шевченко став студентом Петербурзької академії мистецтв і був улюбленим учнем Карла Брюллова, відомого художника.

Тарас багато малював, багато читав, займався історією, філософією, фізикою, вивчав російську та французьку мови.

Тут, у Петербурзі, Шевченко починає писати вірші. Він пише про рідну Україну, про її природу, про важке життя свого народу, про його мрії та надії.

1840-го року в Петербурзі виходить його перша книжка «Кобзар», яка зробила ім'я Шевченка широко відомим.

У 1844 році він закінчує Академію мистецтв і отримує звання художника.

1845 року Тарас Шевченко повертається в Україну, зупиняється в Києві, працює художником в археографічній комісії, а потім вчителем малювання у Київському університеті.

У своїх віршах він закликає свій народ до боротьби за свободу. За ці вірші був заарештований у квітні 1847 року. Йому було заборонено писати і малювати.

10 березня 1861 року Т.Г. Шевченко помер у Петербурзі.

У травні 1861 року тіло поета перевезли до України і поховали недалеко від Києва, у Каневі, на високій горі, яку тепер називають Тарасовою горою.

Тарас Шевченко – гордість України. Український народ пишається своїм генієм. Його вірші знають у багатьох країнах світу. Його ім'ям названі вулиці, парки, сквери.

Завдання 6. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Т.Г. Шевченко народився в бідній сім'ї.	так	ні
2. Хлопець дуже любив малювати.	так	ні
3. У 1838 році Шевченко приїздить до Москви.	так	ні
4. Шевченко навчається в Петербурзькій академії мистецтв.	так	ні
5. Він захоплювався математикою та фізикою.	так	ні
6. У 1840 році виходить з друку перша книжка «Кобзар».	так	ні
7. Великий поет помер в Петербурзі.	так	ні

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такий Тарас Шевченко?
2. Коли і де він народився?
3. Яке дитинство було в Тараса?
4. Що найбільше любив робити Тарас?
5. Куди переїздить хлопець з паном?
6. Кого зустрів Тарас у Петербурзі?
7. Де навчається Тарас Шевченко?
8. Скільки років було Тарасові, коли він став студентом?
9. Коли і де вийшла перша книжка Т.Г. Шевченка? Як вона називалась?
10. Ким працює Шевченко після повернення в Україну?
11. Як називається гора, на якій знаходиться могила українського поета?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Завдання 9. Розкажіть про видатного діяча (поета, письменника) своєї країни.

Урок 2

Завдання 1. Запам'ятайте, як утворюються прикметники.

Україна – український; Європа – європейський; оригінал – оригінальний; філософ – філософський; мандрівник – мандрівний.

Завдання 2. Поставте слова у словосполученнях у множині.

Зразок: Український філософ – українські філософи.

Оригінальний твір, сучасний автор, щира людина, добра порада, мандрівний учитель.

Завдання 3. Запам'ятайте однокореневі слова.

Україна – українець – український; Європа – європеєць – європейський; Німеччина – німець – німецький; латина – латинський; сучасник – сучасний; християнство – християнин – християнський; мандрівник – мандрувати – мандрівний; філософія – філософ – філософствувати – філософський; порада – порадити.

Завдання 4. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Бідний ≠ заможний; давній ≠ сучасний.

Завдання 5. Прочитайте текст.

Г.С. Сковорода (1722-1794)

Григорій Савич Сковорода – видатний український і європейський філософ.

Г. Сковорода вчився в Києві, Відні, Офені. Він добре знав німецьку, латинську, грецьку мови, читав в оригіналі твори давніх та сучасних наукових авторів.

Сковорода був щирою й простою людиною, справжнім християнином. Багато часу проводив у бесідах з людьми, завжди давав добрі поради. Григорій Сковорода був невибагливий до їжі та одягу. Він піднімався вранці, на сході сонця, і мандрував пішки.

Як справжній філософ Сковорода зрозумів, що жити на одному місці він не зможе і став мандрівним учителем. Він навчав людей по-філософському ставитися до життя. Він добре знав життя, тому його твори добре розуміли і бідні, і заможні.

Не мав філософ грошей і дому, але був багатий своїми знаннями. Філософ Сковорода говорив, що справжня людина має поєднувати себе з природою, жити у злагоді з нею. Людина повинна постійно працювати, бо праця – це зміст життя.

Г. Сковорода був поетом, учителем, філософом.

Завдання 6. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Григорій Сковорода – великий філософ.	так	ні
2. Він навчався в Москві, в Петербурзі.	так	ні
3. Сковорода дуже любив гарний одяг.	так	ні
4. Г. Сковорода дуже любив подорожувати машиною.	так	ні
5. Великий філософ завжди говорив, що людина повинна багато працювати.	так	ні

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такий Г. Сковорода?
2. Де він навчався?
3. Якою людиною був Сковорода?
4. Чим він був багатий?
5. Що говорив Сковорода як філософ?
6. Яких філософів своєї країни ви знаєте?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 3

Завдання 1. Запам'ятайте однокореневі слова.

Лікар – лікарня – лікувати, хворий – хвороба – хворіти.

Завдання 2. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Радість $\neq$ лихо, перший $\neq$ останній, важкий $\neq$ легкий, молодий $\neq$ старий, завжди $\neq$ ніколи.

Завдання 3. Прочитайте текст.

Леся Українка (1871-1913)

Леся Українка – це видатна українська письменниця. Її справжнє ім'я – Лариса Петрівна Косач. Леся Українка – це її літературний псевдонім.

Вона народилася на Житомирщині 1871 року у відомій в Україні сім'ї. Її матір'ю була українська письменниця Олена Пчілка. Дитинство Лесі пройшло серед чудової української природи. Багато українських пісень і казок почула Леся в дитинстві. Вони назавжди залишилися в її серці. Пізніше елементи українського фольклору з'являться в її творчості, особливо в драмі «Лісова пісня».

У 9 років Леся написала свій перший вірш «Надія».

А в 10 років вона захворіла на туберкульоз. Ця важка хвороба переслідувала її все життя.

Через хворобу Леся вчилася вдома. Дівчина була здібна до навчання. Під керівництвом матері вона читала художню літературу, вивчала російську, польську, французьку й німецьку мови (пізніше оволоділа ще англійською та італійською). Цікавилася всесвітньою історією. Навіть сама написала для молодших сестер «Стародавню історію східних народів».

Коли Лесі було 13 років, її вірші були надруковані. З 1888 року Леся Українка регулярно друкувала на сторінках українських журналів свої вірші.

Леся Українка – це ніжна хвороблива жінка. Лікувати туберкульоз тоді не вміли. У пошуках лікарів та ліків Леся побувала в багатьох країнах. Але з роками стан її здоров'я погіршувався.

Не дивлячись на це, вона весь час писала. Мабуть, не було такої вільної хвилини, щоб Леся не писала чи не обдумувала свої майбутні твори. Написала вона дуже багато чудових віршів, поем.

Водночас Леся Українка – мужня волелюбна жінка. У циклі поезій «Невільничі пісні» поетеса передає свої почуття гніву, болю, сорому за важке життя українського народу. Поема «Осінь казка» закликає народ до боротьби проти національного й соціального пригноблення.

Тяжка хвороба примусила Лесю Українку останні роки жити на півдні – у Криму, у Грузії, в Італії, в Єгипті. Але де б не жила Леся, її серце завжди було з українським народом, з батьківщиною. До її голосу, ніжного й сильного, прислухалася вся Україна.

Вона померла молодою. Їй було 42 роки. Але поезія Лесі Українки жива й молода й нині. По телебаченню, по радіо, на концертах часто лунають її вірші, на сценах українських театрів ідуть її п'єси. А у важку хвилину люди згадують слова Лесі Українки:

«... Так, я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть думи сумні!»

Завдання 4. Складіть речення з дієсловами.
Почути, захворіти, цікавитися, лікувати.

Завдання 5. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Леся Українка – це видатна ... .
2. У 9 років Леся написала ... .
3. А в 10 років вона ... .
4. Через хворобу Леся ... .
5. Під керівництвом матері вона читає, вивчає ... .
6. Мабуть, не було такої вільної хвилини, щоб Леся ... .
7. До її голосу, ніжного й сильного ... .
8. У важку хвилину люди згадують слова Лесі Українки: ... .

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. В якій сім'ї народилася Леся Українка?
2. Яким було дитинство Лесі?
3. Коли вона почала писати вірші?
4. Чому Леся Українка вважається мужньою жінкою?
5. До чого закликала поетеса у своїх творах?
6. Які слова Лесі Українки згадують люди у важку хвилину?

Завдання 7. Перекажіть текст.

Урок 4

Завдання 1. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Перший $\neq$ останній; молодший $\neq$ старший; малий $\neq$ великий; бідний $\neq$ багатий; відкривати $\neq$ закривати; легко $\neq$ важко; слабкий $\neq$ сильний; добрий $\neq$ злий; високий $\neq$ низький; гірше $\neq$ краще.

Завдання 2. Поставте іменники у множині.

Будинок, сестра, художник, лікар, вулиця, вікно, дерево, листок, день, дощ, сніг.

Завдання 3. Утворіть віддієслівні іменники.

Зразок: Жити – життя.

Любити, розмовляти, хворіти, допомагати, розповідати, малювати.

Завдання 4. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. В (центр) міста стояв великий будинок.
2. В (цей будинок) на (другий поверх) жили дві сестри.
3. На (перший поверх) жив художник.
4. Художник часто приходив в гості до (се□стри).
5. У (молодша сестра) був сильний кашель.
6. З (вікно) вона бачила (жовта стіна) цього будинку.
7. Біля (будинок) росло дерево.
8. Жовте листя падало з дерева на (земля).
9. Художник хотів допомогти (хвора дівчинка).
10. Добре й чуйне серце (старий художник) врятувало дівчинку.

Завдання 5. Доберіть прикметники до іменників.

Будинок, температура, серце, стіна, сестра.

Слова для довідок: молодша, висока, чуйне, жовта, великий.

Завдання 6. Доберіть іменники до прикметників.

Старша, сильний, хвора, останній.

Слова для довідок: сестра, листок, дівчинка, вітер.

Завдання 7. Прочитайте текст.

Останній листок

У центрі міста стояв великий будинок. У цьому будинку на другому поверсі жили дві сестри, а на першому – художник. Сестри жили дуже бідно, але дружньо та любили одна одну. Художник часто приходив до сестер в гості і розмовляв з ними.

Одного разу восени молодша сестра тяжко захворіла. У неї був сильний кашель і висока температура. На гроші, які залишились, старша сестра запросила лікаря. Лікар прийшов, послухав, оглянув хвору і сказав: «Їй потрібно лежати, пити ліки, на вулицю виходити не можна, тому що в неї запалення легенів».

Старша сестра весь час доглядала за молодшою. Вона давала їй ліки, була дуже уважною до неї, робила все, щоб та скоріше видужала. Але хворій сестрі ставало все гірше і гірше. Вона вже не вставала, лежала в ліжку і весь час дивилась у вікно. Навпроти стояв будинок. Зі свого вікна вона бачила жовту стіну цього будинку. Біля будинку росло дерево. Була вже осінь і жовте листя падало з дерева на землю. А на дереві його залишалося все менше й менше.

Хвора дівчинка дивилась, як опадає листя і кожного дня рахувала: 10...7...5. Вона вирішила, що помре, коли впаде останній листок.

Старша сестра розповіла про це сусідові-художникові. Він хотів допомогти хворій дівчинці. І ось на дереві залишилось лише три листки. Потім залишився один. Дівчинка дивилась на нього і чекала, коли впаде останній. Але він не падав. Минуло два дні. Вдень і вночі йшов дощ, був сильний вітер. Та листок залишався на дереві.

Минув тиждень, а потім ще один. Пішов сніг, а листок залишався на дереві.

Дівчинка стала одужувати. Коли хвороба минула, старша сестра розповіла їй, що це художник вночі намалював листок на стіні іншого будинку. А дівчина думала, що це справжній листок.

Так добре та чуйне серце старого художника врятувало життя хворої дівчинки.

Завдання 8. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Сестри жили багато.	так	ні
2. Восени старша сестра захворіла.	так	ні
3. Старша сестра доглядала за молодшою.	так	ні
4. Сестрі ставало все гірше й гірше.	так	ні
5. Жовте листя падало з дерева.	так	ні
6. Хвора дівчинка рахувала квіти.	так	ні
7. Вітер зірвав останній листок.	так	ні
8. Дівчинка одужала.	так	ні

Завдання 9. Вставте потрібне дієслово в минулому часі.

1. У центрі міста ... великий будинок.
2. Сестри ... дружньо.
3. Одного разу молодша сестра ... .
4. Старша сестра ... лікаря.
5. Дівчинка весь час ... у вікно.
6. Вона ... жовту стіну іншого будинку.
7. Біля цієї стіни ... дерево.
8. Художник ... листок на стіні іншого будинку.

Слова для довідок: стояти, запросити, дивитися, рости, жити, захворіти, намалювати, бачити.

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання.

1. Де жили сестри та художник?
2. Як жили сестри?
3. Хто часто приходив до сестер?
4. Що сталося з молодшою сестрою?
5. Чому хвора дівчинка весь час дивилась у вікно?
6. Що зробив старий художник, щоб врятувати дівчинку?

Завдання 11. Перекажіть текст.

Урок 5

Завдання 1. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Увечері $\neq$ вранці, ніколи $\neq$ завжди.

Завдання 2. Прочитайте текст.

Чому вона розсердилася

Один парубок був закоханий у дівчину. Один раз вона сказала:

- Завтра мій день народження.

- Я подарую червоні троянди. Кожний рік твого життя – це червона троянда, – радісно відповів парубок.

Увечері він пішов у магазин «Квіти». Юнак знав, що завтра дівчині виконується 22 роки, тому він купив 22 червоні троянди. Парубок попросив віднести квіти дівчині наступного дня вранці. Продавець добре знав юнака. Йому подобався цей привітний парубок, що часто купував у магазині квіти. Коли юнак пішов, продавець вирішив зробити йому приємне й поклав у букет ще 10 троянд.

Наступного ранку дівчина одержала великий букет троянд. Спочатку вона дуже зраділа, але потім розсердилася. Коли прийшов парубок, щоб поздоровити її, вона не захотіла його бачити. Так юнак й не довідався ніколи, чому вона розсердилася.

Завдання 3. Складіть речення з дієсловами.

Подарувати, виконуватися, купувати, покласти, одержати.

Завдання 4. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Один парубок був ... .
2. Я подарую ... .
3. Юнак знав, що завтра дівчині виконується ... .
4. Продавець вирішив зробити парубку приємне й ... .
5. Дівчина одержала ... .
6. Спочатку вона зраділа, але потім ... .
7. Коли прийшов парубок, ...

Завдання 5. Складіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Завтра, дівчина, виконуватися, 22, рік.
2. Юнак, купувати, 22, червоний, троянда.

3. Продавець, добре, знати, юнак.
4. Дівчина, не, захотіти, він, бачити.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Скільки троянд хотів подарувати парубок дівчині?
2. Чому юнак хотів подарувати дівчині 22 троянди?
3. Про що він попросив продавця?
4. Чому продавець поклав у букет ще 10 троянд?
5. Чому розсердилася дівчина?

Завдання 7. Перекажіть текст.

Урок 6

Завдання 1. Запам'ятайте однокореневі слова.

Друк – друкований – друкувати; пункт – пунктуація – пунктир – пунктуальний; латина – латинський; правописання – правописний; криво – кривий; зігнутий – зігнути; повернутий – повернути.

Завдання 2. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-синонімів.

Найдавніший = дуже давній; наймолодший = дуже молодий.

Завдання 3. Прочитайте текст.

Біографія розділових знаків

Крапка і кома – найдавніші розділові знаки. Вони з'явилися у друкованих книгах шістнадцятого століття (XVI ст.).

Крапка – це переклад латинського слова «пунктум». Це слово дало такі назви: пункт, пунктуація, пунктир, пунктуальний, пунктограма.

Кома – слово латинської мови. Воно мало такі значення: б'ю, відрубую, відсікаю, відділяю.

Тире – французьке слово, що означає «тягти». Цей знак вперше застосували в дев'ятнадцятому столітті (XIX ст.).

Апостроф – наймолодший правописний знак нашого письма. З'явився він в українській граматиці у двадцятому столітті

(XX ст.). Його назва взята з давньої грецької мови. Вона означала: кривий, зігнутий, повернутий.

Завдання 4. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Крапка і кома з'явилися у XII столітті.	так	ні
2. Крапка – це латинське слово.	так	ні
3. Кома – це грецьке слово.	так	ні
4. Тире – це українське слово.	так	ні
5. Апостроф – найдавніший знак нашого письма.	так	ні

Завдання 5. Дайте відповіді на запитання.

1. Які розділові знаки ви знаєте?
2. Що таке крапка?
3. З якої мови походить слово «тире»?
4. Який знак письма є наймолодшим?
5. Коли вперше використали апостроф?

Завдання 6. Перекажіть текст.

Урок 7

Завдання 1. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-антонімів.

Швидко $\neq$ повільно, дорого $\neq$ дешево, довгий $\neq$ короткий.

Завдання 2. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Коли Т. Шевченко жив у (Київ), він був відомим художником.
2. Художник швидко накреслив (олівець) його портрет.
3. У (магазин) він сказав продавцю, що портрет коштує 500 карбованців.
4. Поставте цей портрет на (вітрина).

Завдання 3. Прочитайте текст.

Портрет

(епізод із життя видатного українського поета)

Коли Тарас Григорович Шевченко жив у Києві, він був уже відомим художником. Один багатий пан попросив Тараса Григоровича, щоб він намалював його портрет. Коли вони розмовляли, художник швидко намалював олівцем його портрет.

Пан запитав Тараса Григоровича:

- Якщо ви намалюєте мій портрет, скільки він буде коштувати?

Художник відповів, що портрет коштуватиме 150 карбованців.

А пан йому каже:

- Що це ви так дорого хочете?

- Дорого? – каже Тарас Григорович. – Тоді це буде коштувати всього 300 карбованців.

Пан розсердився й пішов.

А Тарас Григорович узяв портрет, що намалював олівцем, намалював довгі ослині вуха й пішов у магазин. У магазині він сказав продавцю:

- Поставте, будь ласка, цей портрет на вітрині, і хто захоче його купити, то хай заплатить 500 карбованців.

Ось іде раз пан вулицею, дивиться – на вітрині стоїть його портрет, тільки вуха в нього ослині. Пан швидко купив свій портрет за 500 карбованців.

Завдання 4. Замініть виділені слова на антоніми.

Мій друг *швидко* розмовляє по-українському. Ця книга коштує *дорого*. Анна купила *довгу* сукню.

Завдання 5. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Один багатий пан попросив Шевченка, щоб ... .
2. Коли вони розмовляли, художник швидко ... .
3. Тарас Григорович намалював довгі ... .
4. Пан купив свій портрет за ... .

Завдання 6. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Коли Шевченко жив в Києві, він був уже відомим художником.	так	ні
---	-----	----

2. Один багатий пан попросив Тараса Григоровича, щоб він дав йому грошей.	так	ні
3. Коли вони розмовляли, художник малював вулицю.	так	ні
4. Художник сказав, що портрет коштуватиме 15 доларів.	так	ні
5. Шевченко взяв портрет, намалював рожеві квіти й пішов в університет.	так	ні
6. Пан швидко купив свій портрет за 3 гривні.	так	ні

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Ким був Шевченко, коли жив в Києві?
2. Про що попросив багатий пан Тараса Григоровича?
3. Скільки мав коштувати портрет?
4. Яку ціну портрета назвав Шевченко в магазині?
5. Чому пан купив свій портрет за 500 карбованців?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 8

Завдання 1. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів: синоніми – вродливий = красивий = гарний; найбільший = дуже великий; сумний = невеселий; невеликий = малий; небагатий = бідний; антоніми – сумний ≠ веселий.

Завдання 2. Назвіть, на які запитання відповідають подані слова.

Чоботар, сине, веселий, дружина, бліденький, поет, вирушати, прати, актор, покохати, риб'ячий, щирий, принц, великий.

Завдання 3. Доберіть прикметники до іменників.

Руки, хлопчик, вода, вдача.

Слова для довідок: весела, худенький, золоті, прозора.

Завдання 4. Доберіть іменники до прикметників

Бідний, невелика, морська, сумна.

Слова для довідок: казка, піна, країна, чоботар.

Завдання 5. Поставте слова у словосполученнях у множині.

Зразок: Народна пісня – народні пісні.

Народна казка, велике місто, невелика країна, вродливий хлопець, справжня дівчина.

Завдання 6. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Його дружина прала (білизна) для панів.
2. Хлопчик любив гуляти серед (квіти).
3. Юнак став (письменник).
4. Русалочка зникла, перетворилася в (морська піна).
5. У Копенгагені стоїть пам'ятник (Андерсен), а біля входу в порт пам'ятник (Русалочка).

Завдання 7. Прочитайте текст.

Ханс Крістіан Андерсен

У невеличкій країні біля синього моря жив собі бідний чоботар. Весела вдача та золоті руки – оце й усе, що він мав. Його дружина прала білизну для панів та поралася по господарству. У цій родині ріс хлопчик, худенький та бліденький. Його звали Ханс.

Хлопчик дуже любив мріяти, слухати народні пісні й казки, а ще – гуляти серед квітів. Ханс підріс і вирішив стати поетом і актором. Для цього він вирушив до найбільшого міста невеликої країни.

Минули роки, і юнак став письменником. Ханс мріяв про сімейне щастя. Він дуже хотів, щоб його, небагатого й не дуже вродливого, покохала справжня Русалочка – дівчина з риб'ячим хвостом, але зі щирим людським серцем.

Русалочки живуть далеко в морі, де вода прозора й синя. Якось одна з них закохалася в принца. Але Русалочки не вміють ходити по землі. Довелося їй віддати своє вміння говорити, щоб бути схожою на справжню дівчину. Довгим, та не зовсім щасливим було кохання. І Русалочка зникла, перетворилась в морську піну.

Казкар давно помер, але його казки читають діти всього світу. У Копенгагені споруджено пам'ятник Андерсену, а біля входу в порт стоїть пам'ятник Русалочці – героїні чарівної і сумної казки великого датчанина.

Завдання 8. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. В бідній родині ріс хлопчик.	так	ні
2. Хлопчик дуже любив народні пісні.	так	ні
3. Коли Ханс виріс, то вирішив стати художником.	так	ні
4. Русалочка закохалася в бідного юнака.	так	ні
5. Довгим та щасливим було кохання Русалочки.	так	ні

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання.

1. Що любив у дитинстві Ханс?
2. Про що мріяв маленький хлопчик?
3. Ким став Ханс, коли виріс, та про що почав мріяти?
4. Хто така Русалочка?
5. Кому стоїть пам'ятник у Копенгагені?

Завдання 10. Перекажіть текст.

Тема «Наука та науковці»

Урок 1

Завдання 1. Запам'ятайте однокореневі слова.

Закінчення – закінчити, навчання – навчатися, читання – читати, праця – працювати, вплив – впливати, запросити – запрошення, стосуватися – стосунки.

Завдання 2. Назвіть, на які запитання відповідають подані слова.

Знати, знання, повертатися, повернення, значити, значення, перетворювати, перетворення, відповідати, відповідальність.

Завдання 3. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. В.І. Вернадський – засновник (біохімія), творець наукової школи, перший президент Академії наук України.

2. Спочатку Володимир навчався в Харківській гімназії, потім вступив до (Петербурзький університет).

3. Вернадський удосконалює свої знання у (Франція, Італія, Німеччина).

4. Потім він керує кафедрою в (Московський університет).

5. Біосфера складається з (вісім) геосфер.

6. Відокремити людину від (біосфера) немислимо.

Завдання 4. Прочитайте текст.

В.І. Вернадський (1863-1945)

Володимир Іванович Вернадський – вчений, засновник біохімії, творець наукової школи, перший президент Академії наук України.

Його батько був науковцем, викладачем.

Спочатку Володимир навчався в Харківській гімназії, а потім родина переїхала до Петербургу. Після закінчення гімназії Володимир вступив до Петербурзького університету, де лекції першокурсникам читав видатний вчений Д.І. Менделєєв.

Володимиру був 21 рік, коли він написав у своєму щоденнику: «У чому обов'язок людини? У тому, щоб зробити якнайбільше гарного для свого народу... Для цього потрібно виробляти характер: бути

відвертим, самостійним, доводити все до кінця. Необхідно ще додатково займатися: вивчати філософію, математику, музику, мистецтво».

Після закінчення університету В.І. Вернадський удосконалює свої знання за кордоном: в Італії, Франції, Німеччині. Після повернення на батьківщину він керує кафедрою в Московському університеті, в 1897 році захищає докторську дисертацію й одержує звання професора.

В 1921 році його запросили читати лекції у Францію, у Сорбонну. Одночасно із читанням лекцій він працює в лабораторії Марії Складовської-Кюрі, де вивчає радіоактивність мінералів.

У березні 1926 року Вернадський повертається в Ленінград (Санкт-Петербург). Він обраний членом Французької, Чеської й Сербської академії наук. В 1926 році виходить його книга – праця всього життя – «Біосфера».

Помер великий учений 6 січня 1945 року в Москві.

Коло творчих пошуків Володимира Івановича Вернадського таке, що з часом його ідеї не застарівають, а навпаки, стають ще актуальнішими. Адже темами його праць було все, що стосується природи і взаємовідносин з нею її частки – людини.

«У піщині або краплі відбивається загальний склад космосу, – ще в 1909 році говорив Вернадський. – Усе, що повітря дає рослинам, рослини віддають тваринам, а тварини повертають повітрю – це вічне коло, у якому матерія тільки міняє місце».

Біосфера – це оболонка Землі, населена живими організмами. Вона складається з восьми геосфер (оболонок), кожна з яких має свої фізичні, біологічні й хімічні властивості. І якщо раніше на біосферу впливали тільки глобальні зміни клімату, то тепер все більшого значення набувають антропогенні (людські) впливи.

Біосфера – єдина область життя. Люди – діти біосфери, природи, що нас оточує, середовища нашого життя й смерті. Відокремити людину від біосфери немислимо. Але необхідно усвідомлювати, що людина придбала в її еволюції перетворюючу роль і несе величезну відповідальність за долю всієї планети.

Завдання 5. Складіть речення з дієсловами.

Захищати, удосконалювати, складатися, міняти.

Завдання 6. Складіть із поданих слів речення.

1. У, піщина, або, крапля, відбиватися, загальний, склад, космос.
2. Людина, нести, величезний, відповідальність, за, доля, вся, планета.

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли народився В.І. Вернадський?
2. В чому, на думку В.І. Вернадського, борг людини?
3. Де Володимир удосконалює свої знання?
4. Що таке біосфера?
5. Яке значення мають антропогенні впливи на біосферу?
6. Що необхідно усвідомлювати людині?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 2

Завдання 1. Запам'ятайте однокореневі слова.

Вода – водяний, людина – людство, розчин – розчинник – розчиняти, склад – складати, смак – смакувати, застосовувати – застосування.

Завдання 2. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-синонімів.

Містити = мати, вважати = думати, круговорот = коловорот.

Завдання 3. Прочитайте текст.

Вода і людина

Перше з природних багатств, з яким зустрічається у своєму житті людина, – це вода.

Вода стає супутником людини на все життя, з першого до останнього дня.

Протягом всього життя людина щоденно з ранку до ночі має справу з водою. Вона користується нею для приготування їжі та напоїв, умивається, влітку відпочиває біля води, взимку обігривається батареями водяного опалення.

Вода – найдавніше джерело енергії. В Давньому Римі вона надавала руху водяним колесам на млинах. Водяна пара рухала перші машини вісімнадцятого століття. Вода працює й на сучасних електростанціях. Вода потрібна в сільському господарстві. Завдяки штучному зрошенню розквітла давня цивілізація. У водах рік, озер, морів та океанів людина ловить рибу, яка містить багато цінних поживних речовин.

Неможливо знайти іншу речовину, яка мала би таке різнобічне й широке застосування, як прісна вода, що складає всього 2,5 % від загальної кількості природних вод. Але навіть цієї малої кількості прісної води вистачає людству для його потреб завдяки її властивості здійснювати вічний, безперервний круговорот.

Вода є для людини більш цінним природним багатством, ніж нафта, газ, залізо, вугілля, тому що вона незамінна.

Спочатку вчені вважали, що вода – це елемент. Деякі вчені думали, що її можна перетворити на землю. Тільки в 1783 році французький хімік Антуан Лоран Лавуазьє довів, що вода – це поєднання водню та кисню.

Вода може взаємодіяти практично з усіма елементами, крім жирів і деяких металів. Вона є універсальним розчинником. З погляду хімії будь-який живий організм є водяним розчином. Вода – єдина речовина, що розширюється при температурі нижче нуля.

Наша планета – це планета води, а не землі, тому що більш 75 % площі її займають водяні поверхні океанів, криг, а над землею пливуть хмари – пароподібна вода. Вода входить до складу рослин і тварин, і людина на 70 % складається з води. Хоча вода не має ні смаку, ні кольору, ні запаху, без неї неможливо приготувати смачний обід, намалювати яскраву картину, створити ароматні парфуми. Вода – речовина, що може послідовно знаходитися в трьох агрегатних станах. При температурі 100°C вона перетворюється на пару і стає газоподібною речовиною, при нормальних умовах – це рідина, а при температурі нижче 0°C вона стає кригою.

«Першоджерело усього – вода», – сказав Фалес Мілетський – великий філософ давнини, а В.І. Вернадський часто повторював: «Вода – це життя, а життя – це вода».

Завдання 5. Складіть речення з дієсловами.

Рухати, ловити, містити, знаходитися.

Завдання 6. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Все життя людина має справу з ... .
2. Вода – найдавніше джерело ... .
3. Прісна вода складає всього 2,5 % від загальної кількості ... .
4. Вода є для людини більш цінним природним багатством, ніж ... .
5. Вода – єдина речовина, що ... .
6. Людина на 70 % складається з ... .
7. Вода може послідовно знаходитися в ... .

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Як людина користується водою?
2. Завдяки чому розквітли давні цивілізації?
3. Чому людству вистачає малої кількості прісної води?
4. Що довів французький хімік Антуан Лавуазьє?
5. Чим є будь-який живий організм з погляду хімії?
6. В яких агрегатних станах може послідовно знаходитися вода?
7. Які слова часто повторював В.І. Вернадський?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Тема «Звичай та традиції українського народу»

Урок 1

Завдання 1. Поставте слова у словосполученнях у множині.

Зразок: Наш звичай – наші звичаї.

Цікава традиція, нове свято, старий обряд, зелений кипарис, давня мудрість, молодий хлопець.

Завдання 2. Назвіть, на які запитання відповідають подані слова.

Традиція, традиційний, свято, святковий, народ, народний, безсмертя, безсмертний, символ, символічний, природа, природний.

Завдання 3. Доберіть до іменників прикметники.

Народ, звичай, покоління, барвінок, кипарис, дуб, калина, кохання.

Слова для довідок: вічне, народний, вічнозелений, наступне, високий, український, міцний, червона.

Завдання 4. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. В Китаї вічнозелений кипарис є (символ) безсмертя.
2. Барвінок є символом (шлюб, молодість).
3. Матері вишивали (сини) на сорочці листя дуба.
4. Коли в сім'ї народжувався син, садили дерево (дуб), а коли донька – (калина).
5. Часник використовували в (народна медицина).

Завдання 5. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів: синоніми – здавна = дуже давно; молодь = молоді люди; антоніми – зустрічатися ≠ прощатися.

Завдання 6. Прочитайте текст.

Українські звичаї та символи

Кожна нація, кожен народ має свої звичаї, традиції, свята, обряди, вірування. У народі існує повір'я, що той, хто забув звичаї своїх батьків, карається людьми і Богом. Люди повинні знати і вивчати традиції свого народу, щоб передати наступним поколінням.

Український народ має багато прекрасних і цікавих традицій і звичаїв. Здавна люди, коли зустрічались, вітали одне одного: «Доброго здоров'я!». А коли прощались, то говорили: «Бувайте здорові!». У цій прекрасній традиції побажання здоров'я відбилась народна доброзичливість і шанобливість.

А ще кожен народ має свої рослини-символи. Наприклад, у Китаї високий кипарис є символом безсмертя. У Давній Греції круглий бутон троянди символізував вічність. Братки у Англії та Франції – символ постійності та вірності, а в деяких країнах – символ мудрості. Мають свої рослини-символи й українці. Наприклад, барвінок – вічнозелена трав'яниста рослина, листя якої зберігає зелений колір навіть під снігом, – це символ молодості, кохання, шлюбу. А у Німеччині вірять, що барвінок приносить щастя та є символом вічної любові.

Верба символізувала дівчину. Під вербами молодь призначала побачення, освічувалася в коханні.

Горох був символом сліз. Кажуть: сльози, як горох, котяться. Із ним пов'язують нещастя, біду.

Дуб – символ молодого хлопця. Він є символом здоров'я і довголіття. Матері своїм синам на сорочці вишивали листя дуба, щоб син був сильним, міцним. Коли в сім'ї народжувався син, батьки висаджували деревце дуба, а коли донька – саджали калину. Завжди любили люди цілющу калину-красуню, яка є символом дівочої краси, ніжності. Вона росла біля кожної хати.

А тому, хто зірве квітку папороті, відкривались усі таємниці світу. У багатьох країнах світу папороть – символ щирості.

Часник оберігав від злих сил, а також використовувався в народній медицині.

Наші предки прагнули пояснити навколишній світ, розкрити єдність людини і природи.

Завдання 7. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Не кожен народ має свої звичаї.	так	ні
2. При зустрічі люди бажають одне одному здоров'я.	так	ні
3. Вічнозелений кипарис є символом безсмертя в Нігерії.	так	ні
4. Дерево верби символізує дівчину.	так	ні
5. Коли в сім'ї народжувався син, батьки висаджували калину, а коли донька – саджали дуб.	так	ні

Завдання 8. Дайте відповіді на запитання.

1. Що має кожна нація і кожен народ?
2. Для чого люди повинні знати традиції свого народу?
3. Що говорять люди в Україні при зустрічі та коли прощаються?
4. Символом чого є кипарис у Китаї?
5. Які рослини-символи інших країн ви знаєте?
6. Як ви думаєте, чому горох є символом сліз?
7. Яка рослина є символом довголіття в українців?
8. Які рослини саджали українці при народженні сина чи доньки?
9. Що взнає людина, яка зірве квітку папороті?
10. Які рослини-символи вашої країни ви знаєте?

Завдання 9. Перекажіть текст.

Урок 2

Завдання 1. Запам'ятайте однокореневі слова.

Рід – родина – родинний; захист – захищати – захищений; спокій – спокійний; рівновага – врівноважений; мораль – моральний; щастя – щасливий; здоров'я – здоровий; доброта – добрий; порядність – порядний; мудрість – мудрий; тактовність – тактовний – тактовно; доброзичливість – доброзичливий – доброзичливо; підтримка – підтримати.

Завдання 2. Утворіть від іменників прикметники.

Зразок: Життя – життєвий.

Добро, проблема, мудрість, спокій, любов, здоров'я, тепло, сім'я, родина, щастя.

Завдання 3. Поставте іменники в множині.

Людина, конфлікт, дитина, вогнище, проблема, ім'я, помилка.

Завдання 4. Утворіть віддієслівні іменники.

Зразок: Захистити – захист.

Помилятися, підтримати, пояснювати, бажати, навчатися, мріяти.

Завдання 5. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Взаємини (батьки і діти) – це споконвічна проблема.
2. Батьки завжди бажають (свої діти) щасливої долі.
3. Тільки родина – опора в (життя) кожної людини.

Завдання 6. Прочитайте текст.

Родинне вогнище

Батьки, діти, онуки – найрідніші між собою люди.

Родина, сім'я – це велика сила. Тільки вона є надійним захистом від усіляких життєвих негараздів.

Взаємини батьків і дітей – це споконвічна проблема. Дружні, спокійні, врівноважені стосунки між батьками і дітьми – це запорука здорового морального клімату в суспільстві. Не може людина творчо працювати, навчатися, якщо не все гаразд у сімейних стосунках.

Батьки завжди бажають своїм дітям щасливої долі, просять у Бога благословення для своїх синів і дочок. Вони мріють бачити дітей щасливими і здоровими, добрими та порядними людьми.

Іноді діти не вміють і не бажають прислухатися до мудрих порад батьків. Діти не хочуть вчитися на чужих помилках. У таких випадках між батьками та дітьми виникають непорозуміння. Та мама й тато усувають ці конфлікти, тактовно й доброзичливо пояснюють дітям, хто в чому помиляється.

У сім'ї мусить бути взаємоповага між старшим та молодшим поколінням. Потрібно вміти зрозуміти, вислухати одне одного, підтримати, пожаліти. Любов – ось те почуття, яке робить сім'ю міц-

ною. Тільки родина – опора в житті кожної людини. І те, якою буде погода в домі, яким теплим та ясним буде родинне вогнище, залежить і від батьків, і від дітей.

Завдання 7. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Родина є надійним захистом від усіляких життєвих негараздів.	так	ні
2. Людина може працювати, навчатися, якщо не все гаразд у сім'ї.	так	ні
3. Батьки не бажають своїм дітям щасливої долі.	так	ні
4. У сім'ї мусить бути взаємоповага між старшим та молодшим поколінням.	так	ні
5. Любов не робить сім'ю міцною.	так	ні

Завдання 8. Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке родина?
2. Чим є родина для кожної людини?
3. Чого бажають батьки своїм дітям?
4. Що мусить бути між поколіннями?
5. Яке почуття робить родину міцною?
6. Від кого залежить затишок у домі?

Завдання 9. Перекажіть текст.

Завдання 10. Розкажіть про свою родину.

Урок 3

Завдання 1. Доберіть прикметники до іменників.

Оселя, рушник, звичай, символ.

Слова для довідок: чистий, український, народний, давній.

Завдання 2. Доберіть іменники до прикметників.

Сучасний, поширений, далека.

Слова для довідок: оселя, звичай, дорога.

Завдання 3. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Оселю в (Україна) важко уявити без рушників.
2. В Україні є звичай накривати рушником хліб на (стіл).
3. Коли син вирушав із дому, мати дарувала (він) рушник.
4. Матері змалку навчали (дочки) вишивати рушник.
5. Рушник у побуті (українці) живе і сьогодні.
6. Його використовують під час проведів хлопців до (армія).

Завдання 4. Прочитайте текст.

Український рушник

І сучасну, і традиційну оселю в Україні важко уявити без рушників. Ознакою охайності, працьовитості кожної господині є чиста хата і чистий рушник. В Україні поширений звичай накривати рушником хліб на столі. Також використовували рушник при будівництві житла.

Коли син вирушав із дому в далеку дорогу, мати дарувала йому рушник, щоб беріг від лиха. Цей звичай існує і зараз.

Весільний рушник кожна дівчина готувала сама. Матері змалку навчали дочок вишивати рушник, сорочки. У рушник загортали маля, яке з'являлося на світ.

Рушник у побуті українців живе і сьогодні. Його використовують на весіллі, під час проведів хлопців до армії. З хлібом-сіллю на рушнику зустрічають дорогих гостей.

Узори на рушниках – то давні символи. Висять рушники над вікнами і над дверима, на покуті – оберігають від усього злого, що може зайти в дім. «Хай стелиться вам доля рушниками!» – казали, коли бажали людині щастя.

Завдання 5. Складіть речення з дієсловами.

Використовувати, готувати, з'являтися.

Завдання 6. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Ознакою охайності кожної господині є чиста хата і чистий рушник.	так	ні
2. В Україні поширений звичай продавати рушники.	так	ні

3. Коли син вирушав із дому в далеку дорогу, мати співала пісні.	так	ні
4. Матері змалку навчали дочок малювати квіти.	так	ні
5. Узори на рушниках – то малюнки дитини.	так	ні

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Без чого важко уявити українську оселю?
2. Що є ознакою охайності та працьовитості господині?
3. Який звичай поширений в Україні?
4. Чого навчали дочок матері?
5. Як зараз використовують рушники?
6. Що казали, коли бажали людині щастя?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 4

Завдання 1. Доберіть прикметники до іменників.

Яйце, орнамент, писанка, пам'ятник.

Слова для довідок: геометричний, цікава, пташине, український.

Завдання 2. Прочитайте текст.

Українська писанка

В Україні Хасан вперше побачив гарно розмальоване яйце та дізнався, що його називають писанкою. Хасан спитав свого українського друга Віктора:

- Що ж це за цікавий вид мистецтва?

Віктор розповів:

- В Україні звичай розписувати пташині яйця виник уже давно. Він пов'язаний з уявою про яйце як символ життя. На Великдень писанки посвячують в церкві, а потім дарують один одному.

Розписують писанки в різних регіонах України, тому вони всі різні. Наприклад, є писанки з цікавим рослинним орнаментом, із складним геометричним, з насиченою кольоровою гамою.

Техніка розпису складна. Найчастіше роблять такий розпис за допомогою розтопленого воску. Наноситься орнамент, який пос-

тупово наповнюється кольором. Українські писанки відомі в світі як шедеври мініатюрного розпису. Їх нерідко порівнюють із знаменитими японськими та китайськими фарфоровими мініатюрами.

В Аргентині українці зробили цікавий пам'ятник писанці.

Завдання 3. Складіть речення з дієсловами.

Дарувати, побачити, робити, порівнювати.

Завдання 4. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Хасан побачив гарно розмальовані зошити.	так	ні
2. В Україні звичай розписувати пташині яйця виник вчора.	так	ні
3. Розписують писанки в різних регіонах України, тому вони всі однакові.	так	ні
4. Техніка розпису дуже проста.	так	ні
5. В Аргентині українці зробили пам'ятник писанці.	так	ні

Завдання 5. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. Хасан побачив ... .
2. Звичай розписувати пташині яйця пов'язаний ... .
3. На Великдень писанки дарують ... .
4. Розписують їх в різних регіонах України, тому вони всі ... .
5. Техніка розпису ... .
6. Найчастіше роблять такий розпис за допомогою ... .
7. В Аргентині українці зробили пам'ятник ... .

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Як називають гарно розмальоване яйце?
2. Коли виник звичай розписувати яйця?
3. З чим пов'язаний цей звичай?
4. Чому писанки різні?
5. Де встановили пам'ятник писанці?
6. Хто зробив цей пам'ятник?

Завдання 7. Перекажіть текст.

Урок 5

Завдання 1. Доберіть до іменників прикметники.

Гриби, огірки, каша, картопля, борщ.

Слова для довідок: гречана, печена, солоні, сушені, український.

Завдання 2. Поставте іменники у множині.

Буряк, гриб, ягода, помідор, огірок, вареник, страва, млинець, пиріжок, галушка.

Завдання 3. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Їжа – важливий компонент матеріальної культури (народ).
2. Із насіння соняшника, льону, конопель виготовляли (олія).
3. На зиму солять огірки, помідори, гриби, квасять буряк та (капуста).
4. Кашу приправляють (масло) або (сало), їдять з (молоко).
5. Вареники готують з (борошно).

Завдання 4. Прочитайте текст.

Національна кухня України

Їжа – важливий компонент матеріальної культури народу. Її характер залежить від багатьох факторів: природно-географічного середовища, історичних умов та соціально-економічного становища людини.

З давніх-давен найголовнішими галузями господарства українців були землеробство і садівництво, рибальство, бджільництво. В Україні вирощували жито, пшеницю, гречку, ячмінь, кукурудзу.

Велику роль у харчуванні українців відігравали овочі (картопля, буряк, цибуля, часник, квасоля, горох). Із насіння соняшника, льону, конопель виготовляли олію. Продукти, які довго не могли зберігатися, сушили та солили.

І тепер, коли з'явилися інші способи зберігання продуктів, ви можете купити сушені фрукти, гриби, лісові ягоди, з яких готують смачні страви. На зиму солять огірки, помідори, гриби, квасять буряк та капусту.

Давньою поширеною стравою українців є каша. Кашу готують з гречаної, пшеничної, вівсяної, кукурудзяної та пшоняної крупи. Кашу приправляють маслом або салом, їдять з молоком.

Поширеними стравами українців були галушки та вареники. Вареники готували на свята. Їх готують з борошна і наповнюють сиром, або картоплею, або капустою, або м'ясом, або ягодами.

Поширені в Україні також млинці й пиріжки, їх теж готують з борошна, наповнюють різною начинкою і печуть в печі.

Серед овочевих культур найпоширенішою є картопля. Українці їдять печену, варену й смажену картоплю. А ще з неї готують безліч різноманітних страв. Найпоширенішою стравою є, звичайно ж, борщ. Український борщ відомий в усьому світі. Його готують з буряка, капусти, картоплі, м'яса. Про значення борщу у харчуванні українців говорять прислів'я: «Борщ – найстарша страва», «Як нема борщу, то й нема їжі».

Завдання 5. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Головні галузі господарства українців: землеробство, садівництво, рибальство.	так	ні
2. В Україні вирощують рис, банани, ананаси.	так	ні
3. Овочі відіграють велику роль у харчуванні українців.	так	ні
4. Улюбленою стравою українців є каша.	так	ні
5. Серед овочевих культур найпоширенішою є картопля.	так	ні
6. Український борщ знають в усьому світі.	так	ні

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Чим є їжа у житті кожного народу?
2. Від чого залежить характер їжі кожного народу?
3. Які галузі господарства в українців були розвинуті з давніх-давен?
4. Які зернові культури вирощували в Україні?
5. З яких культур в Україні виготовляли олію?
6. Які страви є улюбленими в народі?
7. Що готують із картоплі?
8. Чим є борщ для українців?

Завдання 7. Перекажіть текст.

Завдання 8. Розкажіть про національну кухню своєї країни.

Тема «Київ»

Урок 1

Завдання 1. Утворіть віддієслівні іменники.

Зразок: Споруджувати – споруда.

Святкувати, зустрічати, пам'ятати, знаходити, розвиватися.

Завдання 2. Назвіть, на які запитання відповідають подані слова.

Давній, місто, минулий, життя, розташовуватись, улюблений, перехрещувати, пагорб, століття, споруда, іноземний, презентація, космос, видатний.

Завдання 3. Поставте слова у словосполученнях у множині.

Зразок: Молоде місто – молоді міста.

Миський театр, улюблена вулиця, іноземна делегація, святковий день, відомий письменник, бідна людина, цікава розповідь, маленька річка.

Завдання 4. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Центральна й улюблена вулиця киян та гостей (Київ) – Хрещатик.

2. Заможні люди будували будинки на (гора).

3. Назви (київські вулиці) – це велика й цікава розповідь про життя (українська столиця) – Києва.

Завдання 5. Прочитайте текст.

Київські вулиці

П'ятнадцять віків живе, росте й працює Київ – столиця України. Місто з давньою історією й вічно молоде.

Зазвичай кажуть, що назви міст, їх вулиць та площ – це історія народу, його минуле, теперішнє й майбутнє. За назвами вулиць, проспектів, бульварів, площ Києва можна дізнатися не лише про історію міста, але й про його економічне, наукове та культурне життя.

Центральна й улюблена вулиця киян та гостей Києва – Хрещатик. У святкові дні на Хрещатик приходять сотні людей.

З історії відомо, що в X столітті місто розташовувалося внизу, біля річки Дніпро. Заможні люди будували будинки на горі. То-

му існувало дві частини міста. Внизу жили бідні люди (на місці, де сьогодні знаходиться Поділ), а на пагорбах жили багаті люди. Вулиці Хрещатик не було, а були пагорби, котрі пересікали (перехрещували) маленькі річки. І лише через багато років з'явилась назва вулиці – Хрещатик.

Із року в рік місто росло, розвивалось. Більш як 200 років тому (у 1806 році) було збудовано першу споруду на Хрещатику – міський театр. У наш час на цьому місці знаходиться будівля «Український дім», де відбуваються презентації, виставки та зустрічі з іноземними делегаціями.

У назвах київських вулиць можна зустріти прізвища вчених: біолога І.І. Мечникова, хіміка Д.І. Менделєєва, історика М.С. Грушевського, вченого-енциклопедиста В.І. Вернадського, авіаконструктора О.К. Антонова та інших видатних вчених, які відіграли велику роль в розвитку світової науки. Проспекти, які названі на честь космонавтів В.М. Комарова, Ю.О. Гагаріна, вулиця імені академіка С.П. Корольова – це пам'ять киян про дослідників космосу.

У Києві в різні часи жили й працювали відомі письменники, художники, артисти. На згадку про це вулиці та площі міста носять імена Т.Г. Шевченка, Лесі Українки, І.Я. Франка, Л.М. Толстого, О.С. Пушкіна. Перед Національною оперою України знаходиться найменша площа міста, котра названа на честь видатного композитора України Миколи Лисенка.

Назви київських вулиць – це велика й цікава розповідь про життя української столиці – Києва.

Завдання 6. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. З назви вулиць можна дізнатися про історію міста.	так	ні
2. Центральна вулиця Києва – Хрещатик.	так	ні
3. У 1806 році на Хрещатику було збудовано кінотеатр.	так	ні
4. Біля Національного оперного театру знаходиться найбільша площа міста.	так	ні

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Скільки років українській столиці?
2. Про що говорять назви міст та вулиць?

3. Коли з'явилася перша споруда на вулиці Хрещатик?
4. Чиї прізвища можна зустріти в назвах вулиць міста?
5. На якій вулиці Ви живете?
6. Які назви вулиць є у вашому рідному місті?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Урок 2

Завдання 1. Скажіть, від яких іменників утворені прикметники.
Автобусний, трамвайний, тролейбусний, швидкісний.

Завдання 2. Спробуйте без словника зрозуміти значення слів-синонімів.

Дорога = шлях, продовжуватися = тривати.

Завдання 3. Прочитайте текст.

Транспорт Києва

У XIX столітті в Києві єдиним видом міського транспорту були кінні екіпажі. У 1889 році з'явилися автомобілі. Перше регулярне автобусне сполучення в Києві відкрито в 1925 році. Тролейбус почав діяти в 1935 році.

Сьогодні територія Києва рівномірно охоплена мережею доріг. Транспортне сполучення у місті забезпечують трамваї, тролейбуси, автобуси, метрополітен, таксі і навіть фунікулер. У місті працюють 26 трамвайних і 31 тролейбусний, а також більш як 110 автобусних маршрутів. Трамваї і тролейбуси перевозять щоденно 2,5 мільйонів пасажирів, автобуси – більше 1 мільйону.

Фунікулер – це «похила» залізниця, що з'єднує верхню частину міста з Подолом. Споруджений фунікулер у 1902-1905 роках. Довжина шляху – 238 метрів. Рейс вагона продовжується 2,5-3 хвилини. Кожний вагон може одночасно перевезти 100 пасажирів.

Основою пасажирського транспорту столиці є метрополітен. Слово «метрополітен» походить з французької мови, що означає «столичний». Будівництво метрополітену розпочато в 1949 році. Цей зручний вид транспорту відзначається найбільшим пасажиро-

поток. Швидкість руху поїздів метрополітену становить 45-48 кілометрів за годину. Завдяки метро віддалені житлові масиви ніби наблизились до промислових підприємств, наукових інститутів, вузів міста. На метрополітені споруджено 44 станції. Будівництво метрополітену триває.

Завдання 4. Складіть речення з дієсловами.

З'явитися, охоплювати, забезпечувати, з'єднати.

Завдання 5. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. У дев'ятнадцятому столітті в Києві єдиним видом міського транспорту було метро.	так	ні
2. У 1989 році з'явилися автомобілі.	так	ні
3. Транспортне сполучення у місті забезпечують літаки.	так	ні
4. Фунікулер – це підземний вид транспорту.	так	ні
5. Завдяки метро студенти запізнюються на заняття.	так	ні

Завдання 6. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1. У 1898 році з'явилися ... .
2. Сьогодні територія Києва рівномірно охоплена ... .
3. Транспортне сполучення у місті забезпечують ... .
4. У місті побудована лінія ... .
5. Фунікулер – це ... .

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Який міський вид транспорту є найстарішим?
2. Коли відкрито перше регулярне автобусне сполучення?
3. Які види міського транспорту існують у Києві?
4. Що є основою пасажирського транспорту столиці?

Завдання 8. Перекажіть текст.

Тема «Спорт»

Урок 1

Завдання 1. Поставте іменники у множині.

Поет, музикант, бігун, стадіон, місто, олімпіада, рік, кільце, континент, країна, гра.

Завдання 2. Доберіть прикметники до іменників.

Ігри, кільце, ера, стадіон, змагання, комітет.

Слова для довідок: нова, великий, олімпійські, різнокольорове, спортивний, зимові.

Завдання 3. Доберіть іменники до прикметників.

Різнокольорові, олімпійські, нова, стародавні, кулачна.

Слова для довідок: боротьба, ігри, ера, греки, кільця.

Завдання 4. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Керівники Еллади та Спарти підписали (угода) про свято (дружба).

2. Стадіон був збудований біля (річка) Алфей.

3. Олімпійські ігри були заборонені (римський імператор).

4. Значення (спорт) в (Греція) було велике.

5. Наступні зимові ігри пройдуть в (Росія).

Завдання 5. Прочитайте текст.

Олімпійські ігри

Слово «олімпіада» сьогодні знає кожна людина на Землі. А започатковано Олімпійські ігри у 776 році до нової ери, коли керівники Еллади та Спарти підписали угоду про свята дружби, на яких мали право змагатися музиканти, поети, бігуни. Місцем проведення свят було місто Олімпія. Біля річки Алфей був збудований стадіон.

На перших тринадцяти Олімпіадах спортсмени змагалися лише в бігові. Пізніше в програму ігор увійшли інші дисципліни: стрибки, боротьба, метання диску та спису. На іграх 699 року до нашої ери вперше були змагання з кулачної боротьби.

Звичай стародавніх греків проводити Олімпійські ігри дійшов і до наших днів. Кожні чотири роки кращі спортсмени світу збираються на спортивні змагання. Символом Олімпійських ігор є п'ять різнокольорових кілець. Це знак олімпійської дружби молоді п'яти континентів: голубе кільце – Європа, червоне – Америка, чорне – Африка, жовте – Азія, зелене – Австралія.

Кожні 4 роки Олімпіада проходить на новому місці і кожний раз потрібно вибрати, в якій країні і в якому місті будуть проводитися змагання. Олімпійські ігри проводяться влітку та взимку.

У 2008 році Літні Олімпійські ігри пройшли в Китаї. А наступні відбудуться в Англії через 4 роки. У 2014 році Зимові Олімпійські ігри пройдуть у Росії в місті Сочі. Міжнародний Олімпійський Комітет (МОК) серйозно вивчає можливості кожного міста, його політичні, економічні, екологічні, географічні умови і вирішує, де проводити Олімпійські ігри.

Завдання 7. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Змагання вирішили проводити у місті Олімпія.	так	ні
2. Збудували басейн біля річки Алфей.	так	ні
3. На перших олімпіадах змагалися футболісти.	так	ні
4. Кожні п'ять років проводяться Олімпійські ігри.	так	ні
5. Олімпійські ігри проводять кожного разу на новому місці.	так	ні

Завдання 8. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли розпочалися Олімпійські ігри?
2. Де вони спочатку проходили?
3. Хто змагався на перших Олімпійських іграх?
4. Через скільки років проходять Олімпійські ігри?
5. Який символ Олімпійських ігор?
6. Які бувають Олімпійські ігри?
7. Де пройшли останні Літні Олімпійські ігри та де пройдуть наступні змагання?

Завдання 9. Перекажіть текст.

Тема «Народна мудрість»

Урок 1

Завдання 1. Запам'ятайте, як утворюються прикметники.

Чистота – чистий; порядок – порядний; господар – господарський; родина – родинний; секрет – секретний; щастя – щасливий; чоловік – чоловічий.

Завдання 2. Поставте іменники у множині.

Господар, дзвіночок, капелюх, господиня, родина, гість, людина.

Завдання 3. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Господар зустрів його біля (двері).

2. Господиня розпитує гостя про його (родина).

3. Чоловік урочисто дістав срібний дзвіночок і дзвонить у (він).

4. Бути щасливим – це означає бути розвиненою людиною, любити свою (країна, природа).

Завдання 4. Прочитайте текст.

Що таке щастя?

Є така народна притча. Один чоловік прийшов у гості. Чистота і порядок дому його просто вразили. Господар зустрів гостя біля дверей, подзвонив у срібний дзвіночок, прийшов слуга і забрав у гостя капелюх і парасолу. Заходять вони до вітальні, господар дзвонить у срібний дзвіночок, з'являється привітна господиня. Господиня розпитує гостя про його родину, справи й здоров'я. Проходять вони до їдальні, господар дзвонить у срібний дзвіночок, виходять дочки господаря дому і подають обід. Гість думає: у чому ж секрет усього цього? Може, у срібному дзвіночку? Тому попросив господаря подарувати йому дзвіночка. Господар дуже здивувався, але дзвіночок віддав.

Повертається гість до себе додому й каже дружині: «Слухай, я знайшов ключ щастя! От тепер ми будемо жити! Швидко став тарілки на стіл!» Дружина здивувалася, але стіл накрила. Тоді цей чоловік урочисто дістав дзвіночок і дзвонить у нього. Змінилось що-небудь? Звичайно, ні!

Хочеться вірити в існування «ключа щастя», але його не існує. У кожної людини щастя різне. Щастя створюється правильним способом життя. Це результат постійних зусиль.

Для щастя людини потрібне середовище, де б вона відчувала себе потрібною. Бути щасливим – це означає бути розвинутою людиною, любити свою країну, природу, мистецтво, працю, справедливість, мати міцну родину.

Завдання 5. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Чоловіка вразили бруд та неохайність.	так	ні
2. Гостя зустріла привітна господиня.	так	ні
3. Дочки господаря подали на стіл вечерю.	так	ні
4. Господар не віддав дзвіночок гостю.	так	ні
5. Ключ щастя існує.	так	ні

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Про що розповідає притча?
2. Що вирішив гість, коли побачив срібний дзвіночок?
3. Чи є «ключ щастя»?
4. Що потрібно людині для щастя?
5. Як ви розумієте, що таке щастя?
6. Ви щаслива людина?

Завдання 7. Перекажіть текст.

Урок 2

Завдання 1. Замініть одним словом.

Два десятки =   три десятки =
сто десятків =   сім десятків =

Завдання 2. Поставте слова, подані в дужках, у правильному відмінку.

1. Надумав Бог навести порядок у (ця справа).
2. Иди зі своїми (тридцять) роками.

3. Вийшов віл, а тут чоловік до (він).
4. Віл з (радість) віддав і залишився з десятьма роками.
5. Після (собака) до Бога зайшла мавпа.
6. Між п'ятдесятьма і сімдесятьма в (він) собачі літа.

Завдання 3. Прочитайте текст.

Скільки років живе людина

Спочатку всі люди жили, скільки хто хотів: два десятки років – то два, сто десятків – то сто. Але надумав Бог навести порядок у цій справі. Покликав він до себе чоловіка та каже:

- Даю тобі для життя три десятки літ.

Чоловік спитав:

- Чи багато я зроблю за тридцять років? Тільки жити почну.

Розсердився Бог:

- Иди зі своїми тридцятьма роками й не заважай мені.

Заходить віл. Бог і йому дає три десятки. А віл каже:

- Тридцять літ носити ярмо! Зніми трохи!

- Отримав своє і йди! – відповів Бог.

Вийшов віл, а тут чоловік до нього:

- Віддай мені двадцять років.

Віл з радістю віддав і залишився з десятьма роками. А чоловік до своїх тридцяти додав ще й волячі літа.

Після вола до Бога зайшов собака. Дістав і він тридцять років.

Розсердився собака:

- Стільки років гавкати? Дай десять.

Та Бог його й слухати не захотів – вигнав. А тут чоловік каже собаці:

- Віддай мені ті роки, що тобі не потрібні.

Віддав собака. І чоловік до тих п'ятдесяти, що вже мав, додав ще й двадцять собачих. З сімдесятьма роками веселіше стало йому.

Після собаки до Бога зайшла мавпа. Бог і їй дав три десятки років. А мавпа мало не плаче:

- Тридцять літ смішити людей?

Але Бог не подивився на її сльози. Виходить мавпа від Бога. А чоловік відразу до неї:

- Поділися зі мною двома десятками літ.

Мавпа охоче віддала. Радіє чоловік; до семи десятків додав два – це ж до дев'яноста років набирається!

Так чоловік живе чотири строки: один – свій і три – чужі. Тридцять літ він здоровий, молодий, красивий! Це і є його людські літа. Після них приходять волячі: тут чоловік мусить працювати. Між п'ятдесятьма і сімдесятьма в нього собачі літа: має сторожити хату. А після сімдесяти настають мавпячі. Бавиться чоловік з онуками, розважає їх. І так до дев'яноста ... . А там уже й літ нема!

Завдання 4. Складіть речення з дієсловами.

Почути, захворіти, цікавитися, лікувати.

Завдання 5. Прочитайте речення. Скажіть, чи відповідають вони змісту тексту.

1. Спочатку всі жили тридцять років.	так	ні
2. Чоловік з радістю віддав собаці двадцять років.	так	ні
3. Мавпа не віддала людині свої літа.	так	ні
4. Так чоловік живе чотири строки: один – свій і три – чужі.	так	ні
5. Після сімдесяти чоловік здоровий, молодий, красивий!	так	ні

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Скільки років всі жили спочатку?
2. Що надумав Бог?
3. Кого він покликав першим?
4. Як довго живе чоловік?
5. Чиї це строки?
6. Що людина робить в ці роки?

Завдання 7. Перекажіть текст.

